

INFILATSIYA VA UNING UY XO‘JALIKLARI HAMDA BIZNESGA TASIRI

Samiyev Mirkamol Amridin o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va Servis instituti

"Iqtisodiyot nazaryasi" kafedrasida assistenti

samievmirkamol@gmail.com

Pirimqulova Chehroza Anvar qizi

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi

chehrozapirimqulova@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada inflyatsiya tushunchasi, uning kelib chiqish sabablari, turlari hamda uy xo‘jaliklari va biznes faoliyatiga ta‘siri keng yoritiladi. Shuningdek, inflyatsiyaning ijobiy va salbiy jihatlari ham tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: inflyatsiya, narxlar o‘shishi, pul qadrsizlanishi, uy xo‘jaligi, biznes, iqtisodiyot, talab va taklif, makroiqtisodiyot

Annotation :

This article discusses the concept of inflation, its causes, types, and its impact on households and businesses. The positive and negative aspects of inflation are also analyzed.

Keywords: inflation, price growth, currency depreciation, household, business, economy, supply and demand, macroeconomics

Аннотация :

В данной статье рассматривается понятие инфляции, её причины, виды и влияние на домашние хозяйства и бизнес. Также анализируются положительные и отрицательные стороны инфляции.

Ключевые слова: инфляция, рост цен, обесценивание денег, домашнее хозяйство, бизнес, экономика, спрос и предложение, макроэкономика

Inflyatsiya va uning iqtisodiyotdagi o‘rni

Inflyatsiya — bu iqtisodiyotda narxlar umumiy darajasining ma’lum vaqt davomida o‘shib borishi jarayonidir. Oddiy qilib aytganda, inflyatsiya pulning qadrsizlanishini anglatadi. Ya’ni, bugungi kunda ma’lum miqdordagi pulga sotib olish mumkin bo‘lgan mahsulotlar hajmi vaqt o‘tishi bilan kamayadi.

Inflyatsiya har qanday davlat iqtisodiyotida uchraydigan tabiiy jarayon hisoblanadi. Ammo uning darajasi nazorat ostida bo‘lishi juda muhim. Chunki haddan tashqari yuqori inflyatsiya iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Inflyatsiyaning asosiy sabablari

Inflyatsiya turli omillar ta’sirida yuzaga keladi. Ularning eng muhimlari quyidagilar:

Birinchi, talabning ortib ketishi. Agar bozorda mahsulotlarga bo‘lgan talab keskin oshsa, lekin taklif yetarli bo‘lmasa, narxlar ko‘tariladi.

Ikkinchi, ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi. Masalan, xom ashyo, yoqilg‘i yoki ishchi kuchi narxi oshsa, ishlab chiqaruvchilar mahsulot narxini ko‘tarishga majbur bo‘ladi.

Uchinchi, pul massasining ortib ketishi. Agar iqtisodiyotda pul miqdori haddan tashqari ko‘payib ketsa, bu ham narxlarning o‘shishiga olib keladi.

Inflyatsiyaning turlari

Inflyatsiya darajasi va tezligiga qarab bir necha turlarga bo‘linadi:

Mo‘tadil inflyatsiya — yiliga 5–10% atrofida bo‘ladi va iqtisodiyot uchun nisbatan xavfsiz hisoblanadi.

Yuqori inflyatsiya — narxlar tez sur‘atda o‘sadi va bu iqtisodiy muammolarni keltirib chiqaradi.

Giperinflyatsiya — juda tez va nazorat qilib bo‘lmaydigan inflyatsiya bo‘lib, iqtisodiyotga jiddiy zarar yetkazadi.

Inflyatsiyaning uy xo‘jaliklariga ta‘siri

Inflyatsiya eng avvalo oddiy aholi, ya‘ni uy xo‘jaliklariga bevosita ta‘sir qiladi. Narxlar oshishi bilan aholining real daromadi kamayadi. Bu esa odamlarning turmush darajasiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Masalan, oziq-ovqat, kiyim-kechak yoki kommunal xizmatlar narxi oshsa, oila byudjeti qisqaradi. Natijada odamlar kamroq mahsulot sotib olishga majbur bo‘ladi yoki tejashga o‘tadi.

Bundan tashqari, inflyatsiya jamg‘armalarning qadrsizlanishiga olib keladi. Agar pul bankda oddiy shaklda saqlansa, uning qiymati vaqt o‘tishi bilan kamayadi. Shu sababli odamlar o‘z mablag‘larini ko‘proq daromad keltiradigan yo‘nalishlarga yo‘naltirishga harakat qiladi.

Shu bilan birga, inflyatsiya qarzdorlar uchun ba‘zan foydali bo‘lishi mumkin. Chunki ular qarzni qadrsizlangan pul bilan qaytaradi.

Inflyatsiyaning biznesga ta‘siri

Inflyatsiya biznes faoliyatiga ham sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Bir tomondan, narxlarning oshishi korxonalar daromadini ko‘paytirishi mumkin. Ammo bu har doim ham ijobiy natija bermaydi.

Birinchidan, ishlab chiqarish xarajatlari oshadi. Xom ashyo, transport va ishchi kuchi narxining ko‘tarilishi kompaniyalar uchun qo‘shimcha yuk bo‘ladi.

Ikkinchidan, noaniqlik kuchayadi. Inflyatsiya yuqori bo‘lsa, biznes rejalashtirish qiyinlashadi. Korxonalar kelajakdagi xarajat va daromadlarni aniq hisoblay olmaydi.

Uchinchidan, iste’molchilar xarid qobiliyati pasayadi. Bu esa mahsulotlarga bo‘lgan talabning kamayishiga olib keladi va biznes daromadiga salbiy ta’sir qiladi.

Xulosa

Inflyatsiya — iqtisodiyotning ajralmas qismi bo‘lib, u har bir inson va biznes faoliyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Uning darajasi past va nazorat ostida bo‘lsa, iqtisodiy rivojlanishga yordam beradi. Ammo yuqori inflyatsiya jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Shu sababli inflyatsiyani chuqur tushunish va unga mos ravishda harakat qilish ham uy xo‘jaliklari, ham biznes subyektlari uchun muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Mankiw, N. G. — Makroiqtisodiyot asoslari.
- 2.Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. — Iqtisodiyot.
- 3.O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy materiallari va hisobotlari.
- 4.Blanchard, O. — Makroiqtisodiyot.
- 5.Dornbusch, R., Fischer, S. — Makroiqtisodiyot nazariyasi.

Internet manbalari: iqtisodiyotga oid ilmiy maqolalar va tahliliy saytlar.